

Havesanger *Sylvia borin*

Garden warbler

Havesangeren er en udpræget trækfugl. Arten yngler over det meste af Europa samt i Vestsibirien, mens overvintringsområdet ligger i Afrika syd for Sahara. Vesteuropæiske fugle overvintrer primært i Vest- og Centralafrika. Fugle fra østligere bestande overvintrer længere mod øst og syd. Havesangeren yngler almindeligt i hele Danmark i krat- og skovbiotoper, dog sjældent i lukket skov. I yngletiden spises hovedsagelig insekter, mens føden resten af året mest består af plantemateriale, især bær. Europæiske fugle trækker

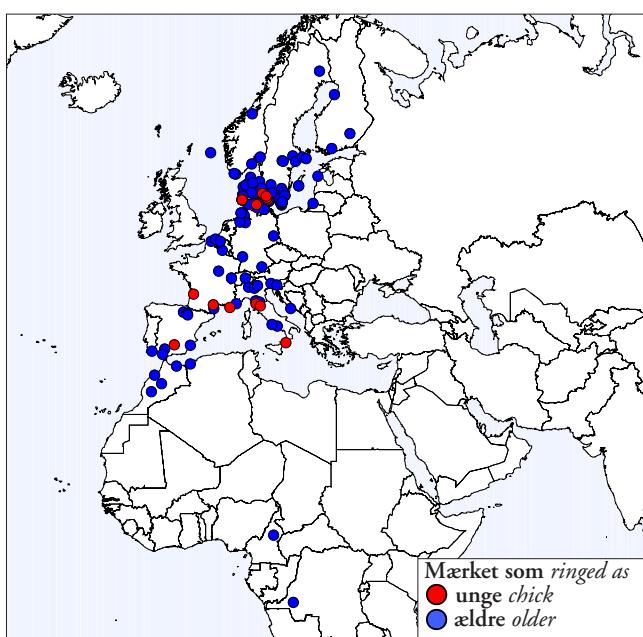

Fig. 1. Samtlige genfund af havesanger ringmærket i Danmark (n=261). All recoveries of garden warbler ringed in Denmark (n=479).

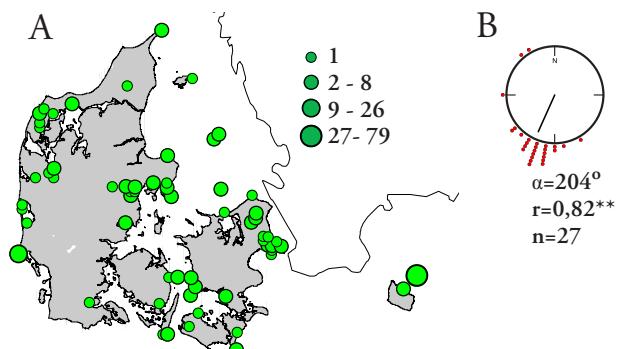

Fig. 2. A) Mærkningslokaliteter for fugle, som senere er genmeldt, samt artens danske yngleudbredelse (1993-96). Ringing sites for birds later recovered, and breeding distribution (1993-96).

B) Retning af direkte efterårstræk (juli-okt, >100 km). Direction of direct autumn migration (Aug-Dec, >100 km).

generelt direkte mod syd til overvintringsområderne, og trækket foregår om natten. Havesangeren ankommer normalt til landet fra lidt ind i maj, og de sidste fugle ses i september. Skandinaviske ynglefugle trækker gennem landet i maj-juni og august-september.

Mærknings- og genmeldingsdata

Der er i alt ringmærket 57.056 havesangere i Danmark. Den første blev mærket i 1922, og det højeste antal er mærket i 1994 (2.882). Ud over fugle mærket med

Fakta Facts

Mærkninger Birds ringed	57.056
--------------------------------	--------

Genmeldinger Recoveries

Antal genmeldinger No. of recoveries	261
-heraf uden for Danmark Recovered abroad	85(33 %)
Antal fugle No. of individuals	232
-heraf mærket som unger Ringed as chicks	13(6 %)
Genmeldingsandel Proportion recovered	0,4 %
Mærket i udlandet og genmeldt i Danmark	79
<i>Ringed abroad and recovered in Denmark</i>	

Ekstremer Extremes

Højeste alder Oldest bird	8 år 10 mdr.
Længste afst. Longest dist.	DR Congo DR Congo 6.687 km
Nordligst Northernmost	Sverige Sweden (66° 31'N)
Sydligst Southernmost	DR Congo DR Congo (04° 48'S)
Østligst Easternmost	Finland Finland (27° 16'E)
Vestligst Westernmost	Marokko Morocco (08° 05'W)

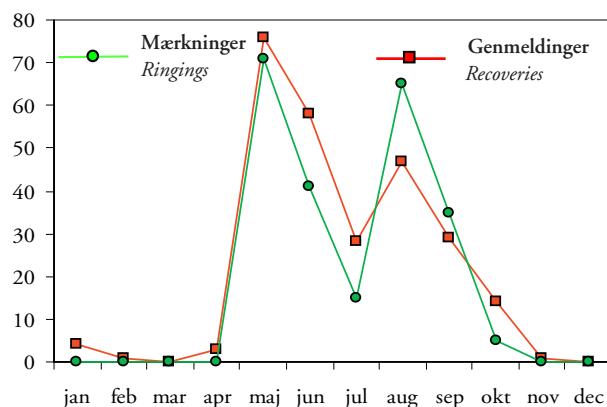

Fig. 3. Mærknings- og genmeldingsmåned for genfund af havesanger. Month of ringing and recovery for recovered garden warbler.

Zoologisk Museums ringe, er der mærket fugle med ringe fra Roskildefjordens Ringmærkningsstation (1) og Dansk Ornithologisk Central (1.513).

De genmeldte havesangere er især mærket i træktiden, og omkring en tredjedel er ringmærket på Christiansø. Godt 60% af de genmeldte fugle er ringmærket i Østdanmark (fig. 2). Der er 13 genmeldinger af fugle ringmærket som redeunger og otte genmeldinger af adulte danske ynglefugle. Endvidere er der i Danmark genfundet 79 havesangere, ringmærket i udlandet.

Træk og overvintring

De ringmærkede fugle er i yngletiden overvejende genfundet i Danmark og det sydlige Skandinavien

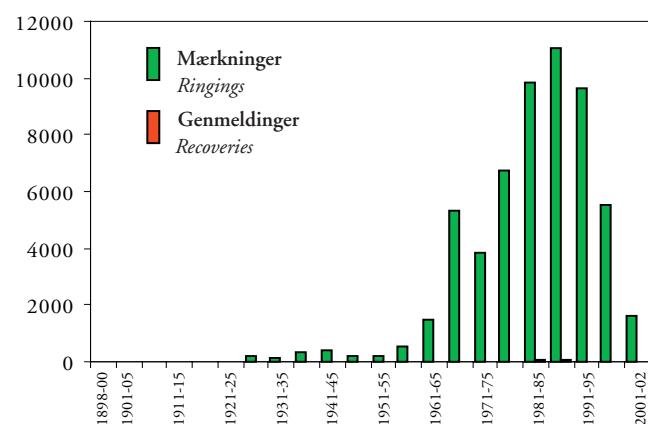

Fig. 4. Mærknings- og genmeldingsår for havesanger mærket og genfundet i perioder på fem år. Ringing and recovery year of garden warbler ringed in Denmark.

(fig. 5B). Der er dog fund helt op til bunden af Den Botniske Bugt (fig. 1), og en fugl mærket nær Leningrad 1. august og genfundet 5. september samme år ved Blåvand (fig. 7) antyder, at fuglene kan komme længere østfra. Gennemsnitspositionerne i juni-juli ligger i det sydligste Sverige (fig. 6).

Om efteråret går trækket mod syd-sydvest (fig. 5A). En fugl mærket 25. august på Fair Isle er dog genmeldt 800 km mod sydøst, 3. september i Sønderjylland. Havesangeren yngler ikke så langt mod nordvest som Fair Isle, og denne fugl er formentlig kommet ud af kurs og har korrigteret for fejlen. Allerede fra august er gennemsnitspositionen rykket sydvest for Danmark, og gennemsnitspositionerne for august, september og oktober viser, hvordan trækket bevæger sig mod

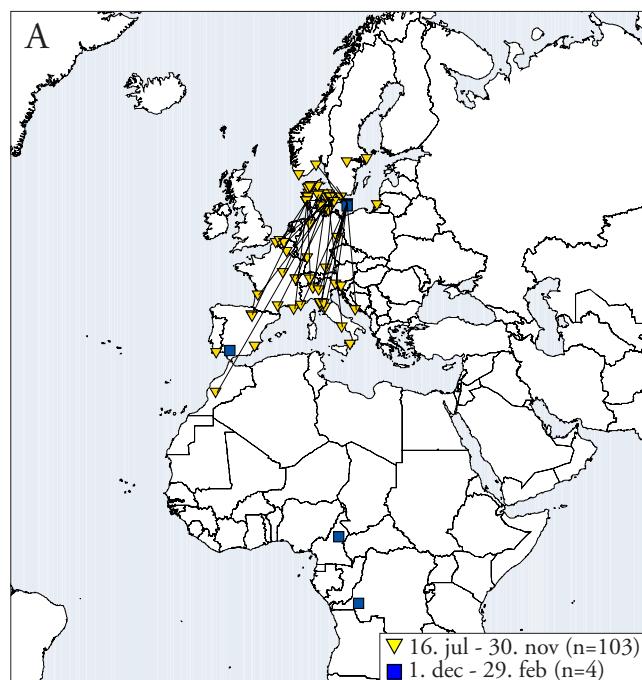
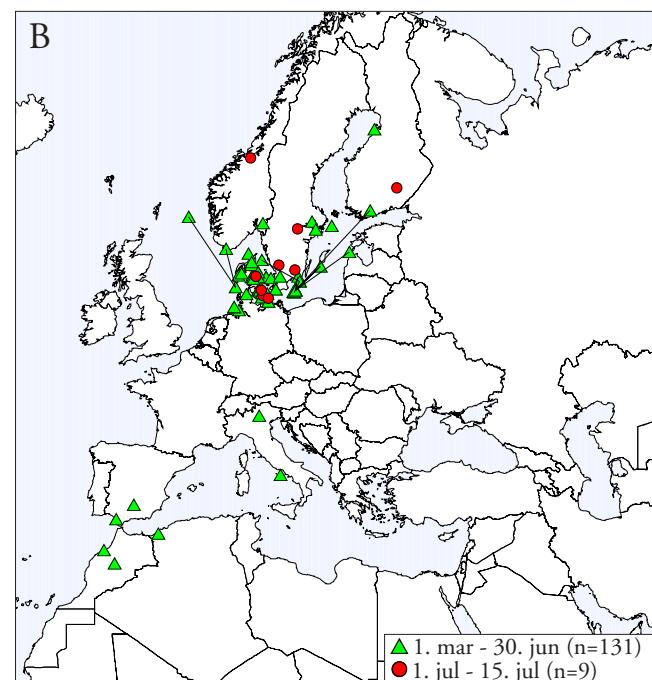

Fig. 5. Genmeldinger fra A) efterårs- og vinterperioden og B) forårs- og sommerperioden af havesanger ringmærket i Danmark. Linjer angiver direkte træk. Recoveries during A) autumn and winter and B) spring and summer of garden warbler ringed in Denmark. Lines indicate direct migration

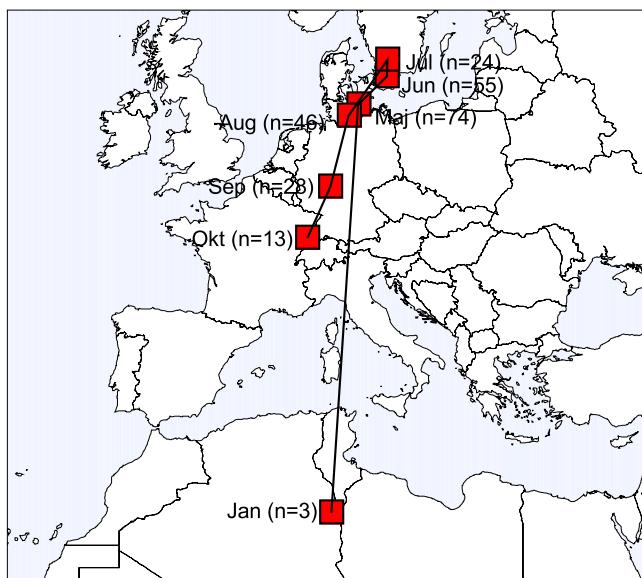

Fig. 6. Månedlige gennemsnitpositioner for havesanger ringmærket i Danmark. *Monthly mean positions for garden warbler ringed in Denmark.*

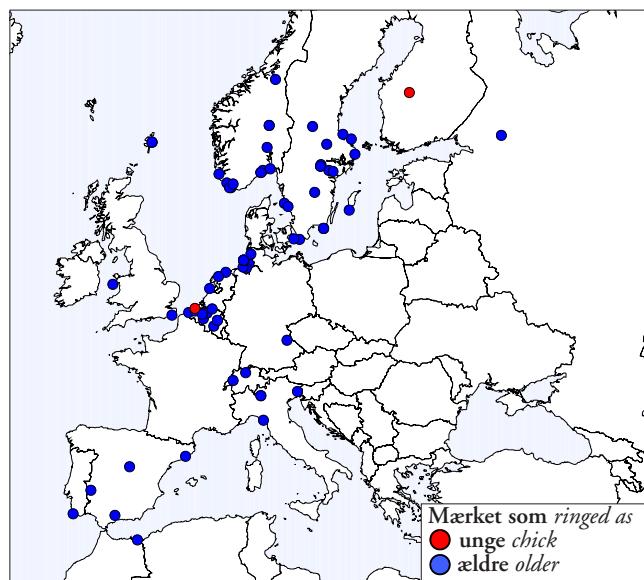

Fig. 7. Mærkningslokaliteter for havesanger ringmærket i udlandet og genfundet i Danmark (n=79). *Ringing sites for garden warbler ringed abroad and recovered in Denmark (n=79).*

syd-sydvest ned gennem Europa (fig. 6). En hurtig fugl blev mærket på Sydlangeland 19. august og genfundet fire dage efter i Frankrig (234 km/dag). I Middelhavsområdet genfindes fuglene over en relativt bred front fra Kroatien og Italien i øst til Portugal og Marokko i vest (fig. 5A), og dette gælder ligeledes for fugle mærket som redeunger i Danmark (fig. 1). Der er en tendens ($0,05 < P < 0,10$) til, at jo længere vestpå fuglene er mærket, des mere vestligt trækker de (fig. 5A). Havesangere mærket på efterårstrækket i Norge (2), Belgien (2) og Italien (1) er genfundet i Danmark fra juli til starten af oktober.

Fra november foreligger kun et enkelt genfund (fra Spanien), og der er ingen fra december. Fra det formodede vinterkvarter foreligger to genfund: en fugl mærket 21. juni ved Thisted fangedes 18. februar året efter i Cameroun, og en fugl mærket på Christiansø 27. august genfandtes 10. januar i DR Congo, ligeledes året efter. Herudover foreligger et fund fra 4. januar i Sevilla, Spanien samt et vintergenfund fra Bornholm, hvor en fugl, mærket på Christiansø i maj, blev fanget af en kat 18. januar året efter og aflivet.

Tidligste fugl fra forårstrækket genfundet 6. april i Marokko, mens første fugl i Danmark er genfundet 10. maj på Lolland. I maj er gennemsnitpositionen i det allersyddligste Danmark (fig. 6). Forårstrækket passerer, ligesom efterårstrækket, Middelhavsområdet over en bred front, med genfund fra Marokko, Algeriet, Spanien og Italien (fig. 5A). En fugl ringmærket 11. maj i Marokko og en ringmærket 13. maj i Italien er senere genfundet i Danmark. I Nordeuropa er de fleste genfund fra Danmark. Der er dog også forårs/

sommerfund i Nordskandinavien og i De Baltiske lande. Fugle genfundet samme forår som mærknningen er fundet i en bred vifte fra De Baltiske Lande og Finland til Nordsøen ud for Norges kyst. En fugl mærket på Fair Isle i juni er genfundet året efter i Vestjylland. På forårstrækket blev en hurtig havesanger mærket i Blåvand 16. maj og aflæst dagen efter i Norge, 287 km mod nord-nordvest.

Kun en enkelt havesanger er mærket i yngletiden og genfundet et senere år i yngletiden (på samme lokalitet), og ingen fugle mærket som redeunger er genfundet et senere år i yngletiden.

Genmeldings- og dødsårsager

Genfundne havesangere er især blevet aflæst (70 %). Blandt 40 fugle med kendt dødsårsag er 15 fløjet mod

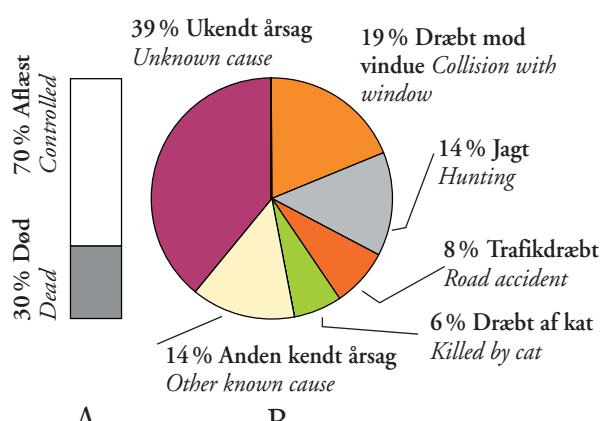

Fig. 8. A) Genmeldingsårsager (n=261) og B) dødsårsager (n=79) for havesanger ringmærket i Danmark. A) Cause of recovery (n=261) and B) cause of death (n=79) for garden warbler ringed in Denmark.

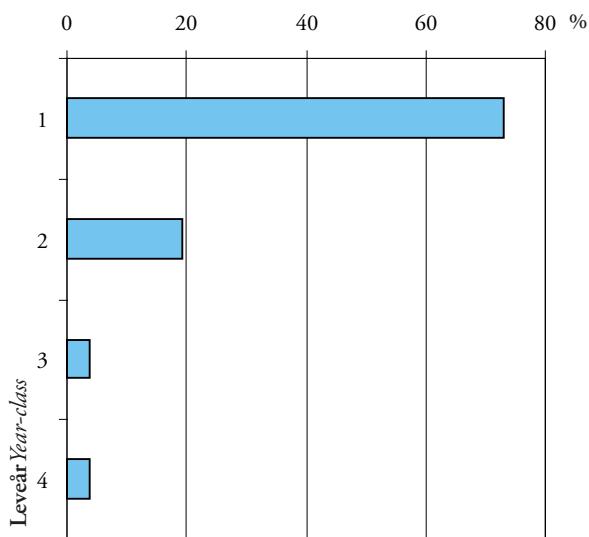

Fig. 9. Aldersfordeling af havesanger mærket som redeunger eller ungfugle i deres første efterår og genmeldt som døde (n=26).
Distribution on year-class of garden warbler ringed as nestlings or juveniles in their first autumn and recovered as dead (n=26).

et vindue, mens 11 er omkommet som følge af jagt (fig. 8B).

Hovedparten (73 %) af havesangerne mærket som redeunger eller ungfugle og fundet døde er fundet i deres første leveår (fig. 9). Den længstlevende fugl blev aflæst knap 9 år efter den blev mærket. Den blev mærket 8. oktober 1984 i sit første leveår på Vorsø i Horsens Fjord og aflæst 15. maj 1993 på Helgoland, Tyskland.

English summary

The garden warbler is a common breeding bird all over Denmark mainly in woodland and woodland edges. The birds arrive in May and the last depart in September. Passage migrants can be seen in May-June and August-September. In Denmark the first garden warbler was ringed in 1922, with the highest number ringed in 1994 (2,882). The ringed birds are mainly of southern Scandinavian origin; however, a few birds have been recovered or ringed in Finland and Russia. In June-July the mean position of the recoveries is in southern Sweden. From Denmark the garden warblers migrate SSW. From August the mean position is south of Denmark. In the Mediterranean region garden warblers have been recovered from Croatia and Italy in the east to Portugal and Morocco in the west. One bird was recovered in November (in Spain); none have been recovered in December. Two birds were recovered in the presumed winter quarters south of the Sahara: in Cameroon (18 February) and DR Congo (10 January). Furthermore, during winter birds have been recovered in Spain and on Bornholm, Denmark, both in January. In spring birds have been recovered in both the western and central Mediterranean. The mean position is in Denmark in May, with the first bird recovered in Denmark on 10 May. Birds ringed in Denmark in spring have been recovered later in the same spring in the Baltic countries, Finland and Norway (one in the North Sea). The fastest bird was ringed in western Jutland on 16 May and recovered in Norway (287 km) the following day. Most of the recovered birds were recorded by ringers (70 %). Of 40 dead birds, 15 had collided with windows and 11 had been hunted.